

Д-р Черняк В. Житомир., 16. Прийм
9-12 та 5-8 жінки 1-
2. Праці (сіф.), вен., мотепол. (спец. гоїв.
звужень), пол. розст. Усі спец. методи гоїв.
Є ліжка в окр. помешк. міс.-322-218

Вийшла з друку нова книжка

„Щасливий деньок“.

П'єса на 1 д. Ф. Никпольчука.

(До вист. дозволено 16, XI, 09 р. № 10823).
Ціна 20 коп. Склад видавця в „Українській
книгарні“, Київ, Безакієвська, 8. 4-1259-4

Са до „Ради“

М. АРКАСА

карт у фарбах, 4 родоводи) в ро-
пправую і пересилкою в окремому
нську книгарню (Київ
запас продається, всім по ціні **3р.**,
по цій же самій ціні можуть ді-
стати книжку в конторі газети.

В Одесі друкується і незабаром має
вийти повість М. Гоголя

„Тарас Бульба“

в перекладі на укр. мову М. Уманця.
Продаватись буде по всіх українських
книгарнях. 10-1285-8

У **ХАРЬКОВІ** передлачувати
„**Раду**“ на
таких-же умовах, як і в конторі газети,
можна у власного агента В. Чепеля-
ського, Негечинськ. бульв. № 7, а
також в „Українській Книгарні“. Риб-
ная № 25.

Герцен і українство.

До 40-х роковин од дня смерті Герцена
9/21 января 1870 року помер Олек-
сандер Герцен.

Нема, певне, в Росії інтелігентної лю-
дини, яка б не чула цього ймення. З да-
леких країв, з чужої чужини вільно і
голосно лунав колісся по цілій Росії
його „Колоколь“ і кликав живих лю-
дей („Vivos Voco!“) на працю для
щастя-долі народу. „Сь того берега“
не переставав Герцен доводити потре-
бу визволення кріпаків кнче з зем-
лею, потребу вільного розвитку дер-
жавних установ та велику вагу віль-
ного слова. Великий публіцист і ху-
дожник не абиякий, Герцен був і
першим справжнім соціалістом на ро-
сійському ґрунті; він перший закре-
слив програму того теоретичного со-
ціалізму, який потім так пишню роз-
цвів у творах Михайловського та його
учеників. І в історії російської думки
імя Герцена, сміливо можна сказати,
невмируще, як теоретика, як учителя
й духового керманяча цілих поко-
лінняв.

Незабутнє теж імя його і в історії
російсько-українських стосунків. Ви-
хованиша на федералістичних ідеях
Прудона, Герцен приклав їх і до ста-
новища та національних потреб укра-
їнського народу. „Глибоко ненавидя
всякую централизацию,—писав він у
своїх знаменитих статтях „Россия и
Польша“,—я убѣжденъ, что соплемен-
ныя федерации даютъ среду государ-
ственной несравненно болѣе широ-
кую, чѣмъ раздробленіе одного рода на
отдѣльныя части“. І весь час, поки пе-
ро було в руках, Герцен боровся проти
поневолення однією нацією другої. З
числа рівноправних народів Герцен не
тільки, як де-хто инший, не виклю-
чав українців, а навіть давав їм ви-
значну роль в російсько-польських
стосунках. „Развяжемъ-те имъ (укра-
їнцям) руки,—обертається він до по-
ляків,—развяжемъ-те имъ языкъ, пусть
рѣчь ихъ будетъ совершенно свободна
и тогда пусть они скажутъ свое сло-
во“. Разом з тим один із перших Гер-
цен повстав проти репресій над укра-
їнством і ніхто зліше од його не ви-
смів „административныя вмѣшатель-
ства въ букварь, министерство грам-
матики, департаментъ спряженій“. З
цього погляду йому зненависна була
всяка примусова регламентація мови
в школі, в суді та інших публічних
установах і він обстоював те, що со-

рок літ по його смерті одкинула Дер-
жавна Дума. Підводячи резюме своїм
поглядам на українську справу, Гер-
цен висловлює їх оцими словами Ко-
стомарова, „сжато,—як він каже,—
представляющими все воззрѣніе наше:
„Пусть же ни великороссы, ни поляки
не называютъ своими земли, заселен-
ныя нашимъ народомъ“.

Ми ще вернемось до поглядів Гер-
цена на українську справу, бо це ж
одна з найкостовніших і найцікаві-
ших може сторінок в історії украї-
нсько-російських стосунків і варто уваж-
ніше і на-ново її перечитати. Тоді до-
кладніше поговоримо і про ті прак-
тичні помилки, які зробив Герцен, ви-
ходячи з зовсім певних теоретичних
підвалин. Поки ж що нагадуємо про
ці погляди великого російського фе-
дераліста, щиро бажаючи, щоб вони
збивали громадянство в Росії з тієї
часом досить непевної і двозначної
позиції, яку воно займає до національ-
них справ взагалі і до українства
зокрема.

3 невських берегів.

XLVII.

Страшні цифри.

Я забув згадати і ще про одну ці-
каву і мало зрозумілу прикмету пе-
тербурзької статистики самовбивств
за минулий рік.

По великих містах Європи тра-
пляється досить часто самовбивства
дітей. Західна Європа знає навіть са-
могубства п'ятилітніх. І в Петербурзі
раніш вони траплялись. Так за часів
з 1869 року до 1878 р. в П-зі було
57 самовбивств дітей, в Москві за цей
час 40, починаючи од 8 років. Тепер
же ми маємо на загальне число 42
самовбивства дітей до 16 літ за 7 мі-
сяців, тільки 8—10 дітей од 12-ти літ
до 14, що дає дуже малий процент в
порівнянні з загальною цифрою.

Як впливає професія на число са-
могубств?

Це питання давно вже цікавило
статистику і соціологію.

В Західній Європі дуже багато
самовбивств буває серед інтелігенції.
У нас, як видно з петербурзької ста-
тики, навпаки. На 1334 само-
вбивств до 85 проп. припадає на лю-
дей зовсім неінтелігентних або мало
інтелігентних професій — робітників,
кравців, простітуток, прислуги і т. и.

З інтелігенції найбільшу жертву
несуть за кордоном воєнні. Число са-
мовбивств за кордоном серед воєнних
з 1876 по 1890 роки перевишало чи-
сло їх в инших веретвах суспільства
Франції в 1 $\frac{1}{2}$ разів, в Італії в 5 $\frac{1}{2}$
разів, в Австрії навіть в 10 раз. Ко-
лись і в Росії серед воєнних % са-
мовбивств стояв досить високо (332
самовбивства на 1 мил.). Але за мину-
лих сім місяців з 1334 самовбивств
на воєнних припадало тільки 14.

Дуже багато самовбивств трап-
лялось серед простітуток (за 7 міс—65
випадків). Коли порівняти цю цифру
з загальним числом простітуток в Пе-
тербурзі, то процент вийде більше,
вж колосальний. Цікаве одно з'яви-
ще і тут—число самовбивств за вес-
няні і літні місяці, як раз тоді, коли
страшенно побільшується число само-
вбивств серед молоді і особливо дві-
чат, серед жриць Венери вдвоє спа-
дає: з 12-ти зимніх падає до 6-ти—7
весняних і літніх.

Од простітуток не відстає й сту-
дентство. За 7 місяців преса зареє-
струвала більше 32 (33—35) само-
вбивств серед курсісток і студентів.
Тут крива лінія цілком нормально
підіймається. За зимні місяці часом
до 7—8, підскакує здорово в апрілі і
падає до нуля літом.

Колосальний процент дають також
кравчихи, швейки та наймички. Для
цих крива лінія майже що-місяця не
спускається нижче 30-ти.

Літератори, художники, купці, за
цей період дали по 1 самовбивству.
А чиновники—8 самовбивств. Най-
щасливішою професією, як і по ста-
тистичі смертності, було духовен-
ство. Не вважаючи на свою велику
численність в Петербурзі, самовби-
вств серед нього майже не буває.

І за минулий період трапилось
тільки одно — отруївся дякон з пе-
репою.

Надавичайно цікавий матеріал
дають всякі способи, якими люде за-
подівають собі смерть. Статистика
мало цікавиться цим соком питання.
Бо убгать в які-небудь рамки спосо-
би людського „самогубства“, ще й
досі ніяк не вдається.

З технічного, з медичного і з всі-
ляких инших поглядів вважається за
найлекше—вішання. Без муки, без